

9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://crazyuu.net.ua/2010/08/pravilna-reklama-nerухomosti-prosuвання-sajtiv-po.html>>.

10. 5 кроків успішної реклами нерухомості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.leosvit.com/5_kroktiv_reklamy_nerухomosti.htm>. Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© О.В. Сушко, 2011.

УДК 657.633

О.В. Писарчук, канд. екон. наук, доц. (ХНЕУ, Харків)

Н.А. Лебединець, здобувач (ХНЕУ, Харків)

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Проаналізовано поняття внутрішнього контролю, розглянуто різні підходи до його визначення, наведено систему внутрішнього контролю, а також зроблено акцент на основних вимогах до формування ефективної системи внутрішнього контролю.

Проанализировано понятие внутреннего контроля, рассмотрены различные подходы к его определению, представлено систему внутреннего контроля, а также сделан акцент на основных требованиях к формированию эффективной системы внутреннего контроля.

Analyzed the concept of internal controls, reviewed the various approaches to its definition, provided the system of internal control, and focuses on the basic requirements for forming an effective system of internal control.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах економічного розвитку одним із напрямів підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств є оптимізація системи управління завдяки основним її функціям, а саме: плануванню, організації, обліку, аналізу та контролю. При цьому функція контролю за зворотним зв'язком забезпечує інформацією суб'єкт управління і суттєво впливає на прийняття управлінських рішень. Тому належна організація системи внутрішнього контролю є одним із найбільш ефективних заходів, який дозволяє підприємствам здійснювати спостереження за фінансовими та господарськими процесами своєчасно виявляти і запобігати порушенням, підвищувати якість і оперативність прийняття рішень щодо ефективного використання ресурсів підприємства. Саме тому і виникає необхідність формування ефективної системи внутрішнього контролю, що й зумовлює актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих аспектів і проблем внутрішнього контролю проводили такі вчені,

як: В.Д. Андреев [1], Я.А. Гончарук [2], А.Г. Загородній [3], М.Д. Корінько [4], М.В. Мельник [6], А.К. Солодов [7] та ін. Незважаючи на високий рівень дослідження проблем, пов'язаних із контролем власної діяльності, до сьогодні недостатньо опрацьованим залишається питання формування ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві.

Мета та завдання статті. Формування ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення низки взаємозалежних завдань, а саме:

- проаналізувати поняття внутрішнього контролю та визначити підходи до його визначення;
- розробити систему внутрішнього контролю;
- запропонувати основні вимоги щодо формування ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві.

Вклад основного матеріалу дослідження. Формування ефективної системи внутрішнього контролю, перш за все, передбачає визначення суті такого поняття, як внутрішній контроль. Єдиного підходу до трактування цього поняття в наукових публікаціях не сформовано. Тому, доцільно проаналізувати погляди авторів щодо визначення поняття внутрішнього контролю. Так, В.Д. Андреев зазначає, що внутрішній контроль – це система контрольних процедур, план організації та методи управління об'єктом з метою ефективного проведення бізнесу, захисту активів, запобігання помилок, охайності облікових перевірок та своєчасного надання фінансової інформації [1]. На думку Г.Л. Вознюка, А.Г. Загороднього та Г.О. Партіна, внутрішній контроль – це здійснюваний підприємством процес перевірки виконання всіх управлінських рішень у сфері фінансової діяльності з метою реалізації фінансової стратегії та запобігання кризовим ситуаціям, які можуть призвести до банкрутства цього підприємства [3]. Проте, Я.А. Гончарук зазначає, що внутрішній контроль необхідно розуміти як систему спостереження і перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта управління прийнятим управлінським рішенням, встановлення результатів управлінського впливу на керований об'єкт виявленням відхилень, допущених у процесі виконання цих рішень [2]. На відміну, від вищенаведених трактувань, А.К. Солодов вважає, що внутрішній контроль – це вид контролю, який здійснюється службами, що створюються всередині окремих організаційних структур [7]. Такі автори, як М.В. Мельник, А.С. Пантелєєв, А.Л. Звєздін розглядають внутрішній контроль, як форму зворотного зв'язку, за допомогою якого орган управління організації отримує необхідну інфор-

мацію про дійсний стан об'єкта, яким управляють і реалізації управлінських рішень [6]. За твердженням М.Д. Корінько, внутрішній контроль – це система заходів, визначених керівництвом підприємства та здійснюваних на підприємстві з метою найбільш ефективного виконання усіма працівниками своїх обов'язків щодо забезпечення та здійснення господарських операцій [4].

У результаті дослідження сукупності дефініцій внутрішнього контролю, можна виділити наступні підходи: 1) як вид контролю [7]; 2) як форма зворотного зв'язку [6]; 3) як система взаємопов'язаних елементів [1; 2; 4]; 4) як процес перевірки [3].

Зазначені підходи висвітлюють окремі риси та властивості внутрішнього контролю та відображають погляд кожного з авторів на його визначення. Проте, на нашу думку, найбільш доцільно буде розглядати внутрішній контроль як систему, оскільки за таким поглядом можна встановити єдність його елементів та зв'язків із зовнішнім середовищем.

Виходячи з розгляду системи як сукупності взаємопов'язаних або взаємодіючих елементів, яка перетворює вхідну інформацію про діяльність підприємства у вихідну та використовується управлінським персоналом для прийняття відповідних рішень [3].

Вважаємо доцільним формування системи внутрішнього контролю, в якій елементи системи контролю будуть взаємопов'язаними та взаємодіяти між собою. Це сприятиме підвищенню ефективності контрольного процесу.

У роботі систему внутрішнього контролю розуміємо як сукупність елементів, які за допомогою певного комплексу процедур перетворюють інформацію про об'єкт контролю в вихідну, необхідну для вирішення поточних та перспективних завдань управлінським персоналом. Таким чином, систему внутрішнього контролю підприємств наведемо на рисунку.

Під входом розглядається інформаційна основа внутрішнього контролю – система інформаційних потоків для забезпечення контролю за ефективністю використання цінностей і коштів, доцільністю і вірогідністю діяльності підприємства. Складовими інформаційної основи внутрішнього контролю є дані бухгалтерського обліку та звітність [5]. Управління системою внутрішнього контролю здійснюється тими законодавчими, нормативними та внутрішніми документами, якими в своїй діяльності керується підприємство. Ресурсами, які є механізмом перетворення вхідної інформації в вихідну, виступає кадрове, організаційне, методичне, технічне та програмне забезпечення. Кадрове забезпечення об'єднує в собі контролерів, а також

інших працівників, які, окрім власних посадових обов'язків, здійснюють контроль за роботою своїх підлеглих (керівники підрозділів, дільниць, цехів тощо).

Рисунок – Система внутрішнього контролю на підприємствах

Організаційними ресурсами є організаційні структури управління служб внутрішнього контролю, розробка посадових інструкцій контролерів.

Методичне забезпечення об'єднує в себе конкретні способи (прийоми), що застосовуються під час здійснення контрольних функцій, а саме: документальні, розрахунково-аналітичні, фактичні та інші.

Сукупність обчислювальних та вимірювальних пристроїв, а також комп'ютерної техніки, які використовуються в процесі контролю формують собою технічне забезпечення. А програмне забезпечення формується з пакета прикладних програм бухгалтерського обліку, контролю та аналізу.

Під вихідною інформацією для цілей внутрішнього контролю пропонується визначати дані про виявлені помилки в діяльності підприємства та надані рекомендації щодо їх усунення.

Проблемне питання ефективності систем внутрішнього контролю є досить актуальним на сьогодні, адже з кожним роком існує негативна тенденція у виявлених правопорушеннях контролюючими органами або у фактах розкрадання майна на підприємствах. Проте, його можна вирішити, якщо керівництво суб'єкта контролю забезпечить:

- 1) оптимальний зв'язок усіх елементів системи внутрішнього контролю

лю, а саме необхідно чітко визначити мету, завдання та принципи контрольного процесу, об'єкт та суб'єкт контролю, вплив факторів та інструментарій для досягнення поставлених результатів; 2) своєчасність та достовірність вхідної інформації про підконтрольний об'єкт, від чого буде залежати ефективність усієї системи внутрішнього контролю; 3) високу кваліфікацію кадрового потенціалу персоналу, що виконує контрольні функції на підприємстві, а також постійне підвищення їх професійного рівня; 4) прогресивну технічну та програмну базу системи внутрішнього контролю; 5) виконання всіх вимог нормативно-правових актів, що регулюють діяльність підприємства, а також відповідність внутрішніх регламентуючих документів цілям контролю.

Отже, адекватне співвідношення елементів системи внутрішнього контролю, формування якісної вхідної інформації, урахування факторів впливу, а також комплексне ресурсне забезпечення контрольного процесу дасть змогу сформулювати висновки та надати пропозиції щодо підвищення ефективності контролю на підприємстві.

Висновки. У роботі проведено аналіз поняття внутрішнього контролю. Також наведено структуру системи внутрішнього контролю з визначенням її складових елементів, взаємодія яких дозволить підвищити ефективність діяльності підприємства. Серед напрямків подальших напрацювань доцільно зосередити увагу на вивченні особливостей впливу якісних характеристик складових елементів системи внутрішнього контролю на ефективність роботи підприємства.

Список літератури

1. Андреев, В. Д. Практический аудит [Текст] справочное пособие / В. Д. Андреев. – М. : Экономика, 1994. – 366 с.
2. Гончарук, Я. А. Аудит [Текст] : навч. посібник / Я. А. Гончарук, В. С. Рудницький. – Львів : Світ, 2002. – 296 с.
3. Загородній, А. Г. Облік і аудит [Текст] : термінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів : Центр Європи, 2002. – 671 с.
4. Корінько, М. Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, диверсифікація [Текст] : монографія / М. Д. Корінько. – К. : ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2007. – 429 с.
5. Лебединець, Н. А. Інформаційна основа внутрішнього фінансового контролю на підприємствах [Текст] / Н. А. Лебединець // Управління розвитком. – 2010. – № 2 (78). – С. 113–115.
6. Мельник, М. В. Ревізія и контроль [Текст] : учебное пособие / М. В. Мельник, А. С. Пантелеев, А. Л. Звездин ; под ред. проф. М. В. Мельник. – М. : ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 520 с.
7. Солодов, А. К. Рынок: контроль и аудит. Вопросы теории и техники [Текст] / А. К. Солодов. – Воронеж, 1993. – Ч. 1. – 160 с.